

- **TEORIJE O NASTANKU DR:** (vsi ljudje svobodni, imajo pravice, ideologija & polit. misel je odrast družbe, biologije, duhovnosti..) Oni so otroci razsvetljenske dobe. Vsa ideologija in politična misel je odraz družbe, biologije in duhovnost (dokaz sta: L. in H. sta isti čas, v istem kraju-Anglija, vendar sta naredila drugačne teze o ideji družbe in države, H. je bil cinik, pesimist, matematik, filozof. L. je bil filozof, zdravnik.)
- → **KANT:** Drznite si uporabljati razum, metafizično obstaja, duhovnost je ne da se je odkriti, zaveda se dvojnosti fizično & metafizično, kasneje se tega več ne zavedajo.
- → **HOBBS:** Prvotna družba = človek človeku volk, človek = bil prisiljen da bi obdržal življenje zato se je zavaroval, se odpove političnim pravicam, jih da monarhu ki je suveren, ljudje so se odpovedali suverenosti, teoretik absolutizma & konservatist.
- → **LOCKE:** Prvotna dr. je enako harmonija & sodelovanje, zaradi strahu pred zrušitvijo reda del suverenosti izročijo v roke nekomu da to družbo upravlja, ohranja del suverenosti, je oče delitve oblasti zakonod. & izvrš. DELA: dve razpravi o vladanju, pismo o toleranci, razumnost krščanstva (racionalistična kritika krščanstva), eden o znamenitih piscev Bill of Rights.
- → **ROUSSEAU:** Levičarsko orjentiran, prekinja z konservat. & liberal. mislimi. Človek je bil prvotno dober, pokvarila ga je civilizacija antirasvetljenstva, kot LOCKE pravi - v družbi je bila monarhija ki se razdre ko se uvede privatna lastnina, ljudje so suvereni, ne smejo nikoli izgubiti, družba = res publica, skupaj se bodo dogovarjali za skupno dobro - common welth, najboljša oblika vladavine = republika, ljudje obdržijo upraviteljsko funkcijo (po francoski revoluciji skrajno levičarski uvedejo konvent, ni več republike, izvršni odbori imajo vse v rokah - jakobinska diktatura, kjer nima konvent vse v rokah (vsa oblast je v enih rokah - to boljševiki prevzamejo - oblast je enotna, ni deljiva)). Družbena pogodba = temelj meščanske družbe & temelj lib. držav, družba = aritmetični skupek enakih posameznikov vsi imajo enake pravice, kat. nauk ne izhaja iz dr. pogodbe, vsak človek je posebnost, ideal je pripet v dr. kjer mora organsko doprinesati svojemu stanu, poklicu, kristjani ne izhajajo iz dr. pogodbe temveč iz krščanskega nauka, (sredi 19. stol se uveljavi liberalni pogled na zgodovino, z razumom je mogoče vse prijeti družba je razumna zaradi dr. pogodbe, skrajni liberalci, socialistični otroci menijo da jo je moč razvijati = dr. inženiring.)
- → **SOCIALISTI:** Nova družba novi principi dr. lastnina, skupna volja, volontarizem, socializem ima razl. veje, najmočnejša veja je enako marksizem ki v 2./2 19. stol. prevlada stari konservativizem, m = skeptičen prav tako kot lib. do soc. idej, kot reakcija na m. in soc. = neokonservativizem, tudi oni

so inženirji, pri novem konservativizmu se mešata država in cerkev, pomagata da se družba zoprestavi soc. misli, čim manj spreminjati družbo.

SOCIALIZEM: (stara ideja, že prej obstaja v antiki, na kitajskem, sr. veku)

→ **MARX:** mu da znanstveno podlago, znanstveni soc je enako marksizem, domišljava ideologija, m. je star 150 let pa se ni uresničil v praksi= utopični socializem **MODERNI SOC:** rojen v 20. stol. (racion. social.), vera v človekov razum teh. razvoj, mod. mešč. družb, svoboda, dem., oblikuje se delavstvo (nižji srednji razred, srednji razred in kmetje)

SOCIALIZEM: v 1/2 pol. 19. stol. reakcija na nov svet meščanstvo & modernega kapitalizma. Novosti so dale pozitivne prinose, pojavi se proletarec ki ni socialno zaščiten a ima svobodo tako ima rojstvo kapitalizma negativen odsev do proletarca: svoboda, bratstva enakost + socialistična enakost so hoteli priključiti liberalnim načelom. Marks jih imenuje utopični socialisti

UTOPIČNI SOCIALIZEM: hoče narediti večjo demokratičnost v premoženju, sodelovanje vseh ki delajo v industrijskem procesu, razredni boj v zgodovini (vidi nov dr. razred industrialce v katerem so tudi delavci)

→ **SAINT SIMON:** 1918/20-Manifest industrialcem, politika je za upravljanje proizvodnje stvari ne pa za upravljanje nad ljudmi. (Aristotel: politika = upravljanje javnih zadev.) videl je da razred meščanstva v opoziciji do aristokracije, da meščani proizvajajo in aristokrati ne, zato je bil mnenja naj pridejo na oblast industrijalci, zakaj utop. soc. kako bodo ljudje prišli do enakosti, kako se bodo priključili novi humanistični etiki, SS jo je poimenoval novo krščanstvo (drugače je bil liberalec, stavil je na razvoj industrije & industrijskega razreda ki ni bil ločen kapit. in delavci).

NOVO KRŠČANSTVO: socialna etika
krščanstva: solidarnost, etičnost, moralnost, enakost, pomen humanistična
etika: enakost, bratstvo, ljubezen, želja da bi politika urejala dobrobit, človek = od rojstva dober

→ **FOURIER:** živel v 30 letih, v Fr. upor delavcev, slabo živeli, 33. & 37. l. = 2 upora, ki ju oblasti zatrejo, vidi propadanje kmetov, proizvodnja = treba narediti zadruge falange (kjer eden podpira drugega in drugi tretjega, ...) delavci naj imajo delež kapitala, produktivne zadruge da bi bolje delali, socialist kasneje ga spoštujejo tudi monarhisti, imel tudi soc. naslednike

→ **ROBERT OWEN:** lastnik tovarne na škotskem eksperimentiral (tovarno je razdelil delavcem/vrtec, hitro postala ne konkurenčna, ostale propadle zaradi konk. boja), v praksi se ni uresničila ideja da bi vsi bili proizvajalci & lastniki, na svojem kapitalu = gradil soc. skupnost, član parlamenta - za soc. zavar. (čartizem)

MARKSIZEM - MARX: → **ENGELS:** **MARX** = na novo razmislil vse o svetu, družbi, produkciji = prerok marksističnim učencem = naredit najboljšo analizo družb. kapitalizma & kapitala **POZITIVNI DOPRINOS MARXA:** M je prvi opozoril, da je družba povezana, da je skupek povezanosti nivojev in ta povezanost daje nek razvoj, dinamiko in ta preplet je lahko šele zgodovinski trend. Napaka: rekel je da je na koncu

vse odvisno od produkcijskih odnosov nas pišejo, se je šel soc.ekonomski determinizem(=redukcionizem)

→**JEAN TOUCHARD**:Fr.marksist.ki je v 60-ih napisal Zgod.politične misli, ki je o Marx. zapisal: Marx=genij zato, ker je vso človekovo naravo skrčil na en sam segment,na družbeno naravo človeka.

→**PRUNK**:-najhujša kritika Marxa, ki dokazuje, kar je M. naredil narobe=človeka je zreduciral na družbenost;-človek=tudi BIOLOŠKO IN DUHOVNO BITJE (totaliteta, 3adni model po);-ni samo OBJEKT,ampak tudi SUBJEKT;-M=bil filozof »človek=v KAPITALIZMU odtujen proizvodu in s tem odtujen sebi-ALIENACIJA!«

→**MARKSISTI**:-So Marxa razlagali kot FILOZOFA, EKONOMISTA, SOCIOLOGA, PRAKTIKA...-poskis znanstvenega pogleda na ekonomijo, ek.prakso.

→**1908/9**:KOM.MANIFEST preveden v Slo -4 poglavja: 1.kapitalist.države, 2.proletarci, komunisti, 3.zgod.socializma. MARX:-vplival na revolucijo v Nemčiji,-govoril o zedinjenju Nem., preživeli naj bi le veliki narodi. Po kom. manifestu še dva spisa:→**1859**:UVOD V KRITIKO POLITIČNE EKONOMIJE-piše o ekonomskih problemih→**1864**:1. internacionala-KONCEPT POLITIČ. PROGRAMA napiše Marx za zasedanje tega delovskega združenja,-večje delavske organizacije v Angl., 1. internacionala-iz različnih skupin,-M. obseden z idejo REVOLUCIJE,(napiše POSLANICO-KONCEPT PROGR.),-(1.internacionala=revolucionarna organizac).V času 1.internacionale se delavstvo še ni tako zelo razmaknilo, vendar že nastajajo STRANKE. (V Nem: ZDRUŽENA SOC.DEM.STR., SOCIALDEMOKRATI-socialisti),-med notranjimi strujami tudi spori (ANARHISTI & MARKSISTI),-oboji so za :-REVOLUCIJO,-KOLEKTIVIZACIJO LASTNINE ,-razlike: MARKSISTI (kolekt.predstava o človeku), ANARH. (edinstvenost čl., država-prisila).M.-opozori na pomen proizvodnje, ekonom. odnosa;-problem vseh nivojev življenja;-analizira kapital. sistema proizvodnje. M. je proti privatni lastnini nad kapitalom (kolekt. lastnina je boljša-NAPAKA);-komunizem zadnja stopnja razvoja;-poudarja delavski razred. Njegove ugotovitve so znanstvene, delavci niso vsega razumeli, vedeli pa so da:-kapitalistična družba je nepravilna;-to družbo je potrebno spremeniti, spremenil jo bo nov dr. razred (MESIANISTIČNA VLOGA) – PROLETARIAT;-treba zgladiti del. avantgardo, ki bo to misel prenesla na širše množice (te tri točke mobilizirajo množice). (11.teza) – TEZA O FEUERBACHU. M. v zgodnjem obdobju piše filozofsko (človeška dr.-M. pojmuje kot čl. del dr. razreda), potem sociološke zadeve, politične(kom.manifest-nemški del. imigrati v Londonu).

→**MARX**:preide na družbeno ideologijo/sociologijo,KOMUNISTIČNI MANIFEST(nem.delav.imigr. v Angliji-spodbuda) zveza pravičnih-KOM,-POLITIČNE & DR.RAZPRAVE(o državljanski vojni v Fr. & Nem.),-leta 1953: UVOD V KRITIKO POLIT.EKONOMIJE (o dr.ekonom.odnosu),-KAPITAL 1 (o krizi kapitalizma),-kapital 2&3(Izda Engels).(BAKUNIN: glavni anarhist);

→**MARX**:prevladal v 1.internacionali. mladega Marxa so težko brali,imel veliko verbalno sposobnost,imel elemente RAZPOZNAVNOSTI in RAZUMEVANJA (del.razred=velik=reven-taka dr.=nepravilna –TO SO VSI VEDELI), delavci so sprejeli, da so oni ODREŠILNI RAZRED in da je potrebno ustanoviti BREZRAZREDNO družbo, treba ustanoviti PROLETARSKO STRANSKO AVANTGARDO, ki bo kolektivni razum. Po razpadu 1.internacionale je MARKSIZEM že prevladal po vsej Evropi, ANARHIZEM se ni prijel (največ v Španiji), 20.leta ŠP.DRŽ.VOJNA.Imel je pozitivno

vlogo. Prijel se je ker je bilo manj delavstva in več kmečkega prebivalstva. Bil je še v Rusiji pred Leninom.

REVIZIONIZEM: kakšen je bil Marxov učinek na konkretno politiko? → **1869:** 1. stranka, ki je nastala v Nemčiji, v Eisenaku, na podlagi Marxovih idej. → **1875:** dobi svoj program-GOTSKI PROGRAM NEMŠKA SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA. → **KONEC 70:** nastanejo SOCIALDEMOKRATSKE stranke po vsej Evropi. → **1874:** nastane v Avstriji, zato tudi pri nas, četudi že od leta 1868 so pri nas delavska gibanja, KULTURNE & SOC. vsebine. V Fr. 3 SOCIALISTIČNE STRANKE: 1. izrazito reformistična-POSIBILISTI (kar se še da ohraniti iz starega režima), 2. ANARHISTI, 3. MARKSISTI. → **1905:** nastane 1. skupna socialistična stranka v Fr. **1891** nemška socialdemokratska stranka na podlagi Marxove kritike napišejo nov program, ki je potem bil program 2. internacionale. Kritika kapit. sistema (je zgrajen na kolektivni proizvodnji in individualnem prilaščanju kapitala). Soc. želijo dobiti državo v svoje roke in jo bodo demokratizirali. Soc. izhajajo iz razsvetljenstva in demokr., zato so velik poudarek namenili vzgoji, izobraževanju delavstva. 2. vloga proletariata, 3. O vlogi stranke, 4. Kaj bodo socialisti naredili z državo, 5. Kaj bo z znanostjo in šolstvom-segregirano v ELIGITAR. Utemeljitelj tega je bil J. Jaure's in je bil osnovelec nastanka 2. internacionale. Socialisti ponudijo za šolstvo nov model enotne 8 letne osnovne šole. V Jugoslaviji pa so 8 letko vpeljali komaj 13 let kasneje (1958). Na področjih, kjer so prevladali socialisti pa so bile v praksi 12 letne osnovne šole. V tem programu: šole naj bodo enotne, največ 8 let. V Erfurtski programu: enakopravnost žensk (soc. so dolgo časa se zavzemali za enakost žensk, liber. pa ne). Da bi ljudje imeli pravice, občine kot samoupravne celice, revol/generalni štrajk, pomen del. razreda, nepravilnost kapitalizma. Ko je bil ta program sprejet, so videli, da niso povedali kako priti do tega. Revol., ki se bo pokazala kot generalni štrajk. Pride do operacionalizacije ideje revolucije, kako se bo v nekem času vse spremenilo. Vera v generalni štrajk je postala obče dobro in kasneje je Erfurtski program postal program 2. internacionale. Toda v dejanski praksi se delavski voditelji obnašajo malo reformistično (malo se borijo za boljše delavske razmere in nič o revoluciji). Kar je govoril Marx se ni uresničilo. Kapitalistična družba ni degradirala. Srednji razred ne izginja. Nastajajo celo novi delavci srednjega razreda-državni pokl., pošta, birokracija, ... Delavski razred se socialno okrepi. Kapitalizem se počasi humanizira in postaja bolj socialen.

→ **E. BERENSTEIN:** Njegovo mišljenje in ravnanje se s psihološkega vidika ne da primerjati z Marxom. Čeprav ga je E. Bernstein oboževal in ga veliko bral sta si načeloma v idejah zelo različna. Tudi otroštvo je imel popolnoma drugačno. Malo šolan

in vendar pameten, delal v banki, postal urednik social-demokratskega časopisa. Odšel v Švico in v London. Tam pa je videl kako dejansko deluje kapitalizem in je veliko bral o delavskem razredu. Bil je zelo iskren in zagnan. Njegova osnovna misel: Marxov nauk se mu je pokazal neuporaben za realnost. Rekel je da mora M. nauk obdržati analizo stvarnosti. B. je bil drugačnega mišljenja, drugega sloja zato je na drugačen način prišel do sklepa. Bil je mlajši in je videl druge značilnosti kapitalizma. Predlagal je ponovno osvežitev Marxovega sistema. To pa zaradi dinamičnosti kapitalizma. Ker je izhajal iz prakse je poizkušal to vpeljati v nek teoretični kalup. Berenstein govori, da je kapitalizem iznašel toliko inštrumentov za samoregulacijo kapitalizma. Država se je začela umešavati v socialno in gospod. delovanje družbe. Berenstein je Marxa tako popravil, da je od njegovih idej ostalo malo. Postal je prvi socialni revizionist. V knjigi iz leta 1899, ideali socializma in naloge socialne demokracije.

4 Berensteinovi popravki Marxa: 1. SVETOVNO NAZORSKA (FILOZOFSKA) REVIZIJA – (Marx: vse skupaj je gibanje narave, tudi družba je derivat narave; B.: to je danes težko doseči, saj so obstajali prvi začetki filozofije življenja), ali FILOZOFSKA ZGODOVINSKA REVIZIJA-(preveč poenostavljeno-proiz. odnosi so temelj vsega; težko je podpreti soc. ekon. determiniranost M.). Berenstein: zmotno je razmišljati, da je zgodovina le zgodovina socialnega, proizvodnega družbenega reda. Svet ni segregiran. 2. REVIZIJA POGLEDA NA KAPITALIZEM/SOCIALIZEM=REVIZIJA ZAKONA O PROPADU KAPITALIZMA- Marx: Delo-kapital-odnos se mora zrušit zaradi izkoriščanja. Srednji razred bo propadel. Obuboženje nižjega-znanstveni dokaz. Berenstein: znanstvenega dokaza za nastanek socializma NI. Obstaja socialistično etična dolžnost participacije .ETIČNO SE GA LAHKO ZAGOVARJA. 3. TEORIJA VREDNOSTI (klasična teorija: A. Smith) Berenstein: Težko je govoriti o teoriji vrednosti, ker nimamo nič oprijemljivega. Teorija mejne koristnosti o vrednosti proizvoda na trgu. 4. REVIZIJA SEGMENTA – REVOLUCIJSKA REVIZIJA Berenstein:-Se sprašuje o konsenzu ljudstva za izpeljavo revolucije in diktature proletariata,- in še ali se bo diktatura umaknila ali mogoče diktatorji ne bodo ostali na oblasti. Verjel je v kapitalizmu in v njegovo evolutivnost. (Do socializma lahko pridemo z reformami, zakoni, ki lahko izboljšajo življenje ljudi). Marksistična razlaga zgodovine=samo ena. Dvomi, da bi se dalo z DIKTATURO PROLETARIATA narediti novo DEMOKRACIJO. Postane SKRAJNO LEVIČARSKI LIBERALEC, socialni liberalec, skrajno levičarski socialni liberalec. Berenstein=mejnik v sociologiji, politični znanosti, ker je njegov nauk najboljši odraz stvarnosti v tistem času-ima SOCIALNI ODTENEK, vendar stvaren. Obvladoval je REFORMNO EVROPSKO LEVICO za celih 100 let (Giddens danes smatra B. za »dobrega« čeprev ga takrat niso imeli). Kako sta reagirali na B. SOCIALISTIČNA INTERNACIONALA in SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA v Nemčiji? Stranka ga je odklonila, ker je zametoval idejo REVOLUCIJE. Ta polemika je trajala do 1. svetovne vojne. V stranki predlagali, da ga izključijo. Vendar je DEMOKRATIČNA KULTURA v stranki prevladala. Povedali so kaj je in ni uredu, niso pa prešli na osebne zadeve.

→**KANTSKY**:-ideolog 2.internacionale, -je b. očital, da ne sme tako govoriti(gre za neskladje med prakso in ideologijo)

→**BERENSTEIN**:imel rad sistem SOCIALIZMA&MARKSIZMA,vendar je iz poštenosti povedal svoje mnenje.

SOCIALNA DEMOKRACIJA:- revizija sprejela (v 4 segmentih),-repcija soc.dem.poteka obratno (4-1)→**1918**:-ne sprejme REVOLUCIJE (boljševističnega koncepta),-oktobra istega leta – REVOLUCIONARNA VRENJA (štrajk), -SOCIALDEMOKRATI pridejo na oblast , -po Nem nastanejo SVETI DELAVSKIH, VOJAŠKIH ODPOSLANCEV-imajo paralelno oblast, -sveti se odločijo, da ne ukinejo republiko, -delavci se odločijo, da ne gredo v revolucijo-ZA DEMOKRACIJO!!Tako živi soc.dem. celo 2.sv.vojno v Fr.,Be.,V.B.,Skandinaviji, Nem.Vse te stranke v drugih 3 točkah ostanejo, revolucijo zavrnejo. Prepričane, da je socializem moč dokazati.**15.let pred 1.svet.vojno KAKO JE ŽIVELA SOCIALNA DEMOKRACIJA**: - hitro se je širila, - B. javno niso hoteli priznati B. revizijo, - delavci morajo verjeti v REVOL., ORGANIZACIJO, - demokratizirali za kratek čas dela, za večje plače, za delovne pogodbe, za večji prispevek v podjetja,...→**1896**: zač.gradnje DELAVSKIH HIŠIC «GOVORIMO MARKSISTIČNO, DELAMO REFORM.!» PROLETARCI ZDRUŽITE SE! – generalni štrajk bo orodje za prevzem oblasti, -podcenjevali so SILO KAPITALA,SILO NACIONALIZMA, -na kongresih so socialisti 1. sila, -1896 sprejmejo sprincip SAMOODLOČBE NARODOV – 1. koncepirana ideja nacionalizma oz. samoodločbe, -socialist, ki ni dvoličen, ni konform. Je REFORMIST (kot Berenstein).

→**JEAN JAURES**: -študiral filozofijo, -šel k socialistom, -bil poslanec v reformistični str. (posibilist), -1905 = iz 3 Fr.strank naredil 1 stranko SFIO, - do 1972 je živel v Fr., -ker je prevajal NEOKANTOVSKO LIT. = poznat kantovo filozofsko religiozno ETIKO=KATEGORIČNI INPERATIV, J.-veliko = razmišljal o vzgoji,izobraževanju, ločitvi cerkve od šole, -Fr. = 1.naredila ta korak,=1.SEKULARNA, -ustanovil časopis-humanistično glasilo (L'HUMANITE), -dober govornik, - napisal je socialistično zgodovino Fr. revolucije, -po izbruhu 1.svet. vojne jo je hudo kritiziral, -FANATIK ga je umoril.

KRŠČANSKO-SOCIALNA DOKTRINA :Spada v veliko družino konzervativnih idej. Teži k ohranjanju. K »statusu quo« Konzervativci svarijo pred prehitrim upeljevanjem novosti in ne zagovarja stagnacijo, temveč počasen in preudaren napredek družbe.Stari k=politika elit, liberalizem je nasprot., novi k = masovna politika (20.stol.), nova družbena gibanja, vstop nižjih plasti v sist., cerkev se začne zanimati za množice. Katoliška cerkev začne proces vključevanja delavskega razreda v socialne programe, da le-ti ne bi bežali, se zatekali k socializmu, ki je ATEIZEM. Krščansko-soc. doktrina ima nekaj korenin: 1. papeška enciklika SYLABUS (1864)-Papeža Pija 9. Izgubil je svojo državo v Italiji, umaknil se je v Vatikan. 2.liberalizem je na pohodu. 3.širila se je materialistična, vulgarna razsvetljenska miselnost.1864= je leto 1.internacionale. To vse vznemirja cerkev. Pojavi se mnogo mislecev, ki razpravljajo o temu, ugotovijo:-da niso dovolj samo cerkvene razlage. Cerkev mora skrbeti tudi za tostransko življenje ljudi. Cerkev se mora znova angažirati tudi na družbenem področju. Spoznajo, da ljudje ne verjamejo v koncepte, ki jih je stara Cerkev ponujala, ne verjamejo več. Vera v svobodo, razum in svoje odločanje. Spozna, da tem idejam ne more konkurirati in da bo potrebno skrbeti tudi za tuzemeljsko življenje. → **1891** – papeška enciklika o socialni varnosti posameznika »RERUM NOVARUM« **1899** –

Škof Jeglič – Lj nadškof je povedal, da se je treba brigati za tuzemeljsko življenje človeka.

→ **SYLABUS**: zmote liberalizma v 18. točkah: 1.človek je samo božja podoba 2.človeški odnosi niso večni, čl. si je to uresničil z družbeno pogodbo-ni res!-dr. pogodbo si je človek zmisllil, božji zakoni veljajo. 3. v dr. ni odvisno samo os materialnega stanja, 4.obstajata dve vrsti oblasti božja in posvetna. 5. Zakon je Božja institucija. Nekateri stvari še danes držijo. Določene pa so zaradi zastarelosti opustili. Danes pa Cerkvene doktrine še ne pristanejo na koncept DRUŽBENE POGODBE. Na mestu socialnega in družbenega življenja z moralnim ne odstopa nikoli, četudi postaja čedalje bolj prožna. Norman Davis: - strukturalno prestavi Sylabus. Dostojevski: - ena največjih človeških modrosti, ki se je potrebno vanjo poglobljati – Sylabus. Sylabus – dokument kat. Cerkve, ki bo funkcionalen za današnjo rabo FILOZOFI; MISLECI; POLITIKI; KNJIŽEVNIKI;... so navdušeni.

→**Kettler**: krščansko-soc. funkcijo – nadškof v Kelnu; **Vogelsang (baron)**: zavzema se za male in velike kmete, naj bi delovali na zadružni ravni, da si med seboj pomagajo. Katoliška cerkev začne opozarjati na socialne lastnosti, funkcije KAPITALA. **1889** Papež Leon XIII. Zbere mislece v Vatikanu in Evropi **15.5.1891** – socialna okrožnica izzide – pojavijo se nove stvari RERUM NOVARUM.

→ **POLITIČNA MISEL leta 1891**: Istega leta je bil izdan Erferdski program, kanon socialdemokratske ideologije – LIBERALEN in SOCIALISTIČEN program, RERUM NOVARUM – živi še danes, medtem ko Erferdski program je Berenstein skritiziral do nule. RERUM NOVARUM (konzervativno & moderen program). Skozi dikcijo se vidi modernost.

→**OSNOVNA TEZA**: dr. je božje stvarstvo, od Boga dana, naravna; na zemljo so bili od Boga poslani ljudje, ki so to napisali; človek ni samo individuum, ki je sam zase, temveč je vpet v občestvo; človek je oseba, ki ji pristoi njena duhovna dimenzija; v materializmu se izgublja subsidiarizem, solidarnost, ljubezen do bližnjega – treba je to ponovno zbuditi; v dr. so potrebni delavci in kapitalisti – delo in denar; papež da prednost delu »Delu čast in slava«; zgrajena je na prestavi o srednjeveški skupnosti – slojevitost, razdeljenost dela, razrednost→ TO LIBERALCI FULL KRITIZIRAJO- to je krivično – zakaj mora biti nekaj dano, določeno. Vendar na tem mestu se Cerkev prav točno opredelila. Pred tem vpr. Se raje umakne; delavstvo ne sme biti izkoriščano, mora dobiti pristojno plačo za svoje delo; delavec se lahko organizira v kolektiv in država mora to podpirati, čeprav DRŽAVA NI VEDNO PRAVIČNA, kvečjemu večkrat krivična; DRŽAVA ima dolžnost to z ustavo in moralno etičnimi načeli podpirati; lastnik mora biti dober gospodar; proti divjemu liberalizmu in socialistični ideji; Cerkev se mora zavedati svoje moralno – etične vloge; lahko posega na družbeno raven ima celo to dolžnost, da kaže na nepravilnosti; Cerkev se ne sme vmešavati v politično življenje in gospodarsko posredovati; za kristjane je do leta **1944**, ko papež Pij XII. Izda božično listino, ki definira besedo DEMOKRACIJA, ki je bila pojmovana kot LIBERALNA beseda, ki izhaja iz DR. POGODBE.→**Slovenija**: nismo zaostajali za Evropo. Naši kulturni krogi so sledili Evropi. Krščansko socialno gibanje se je 1. prijelo na našem ozemlju in hitro razvilo, širilo in zakoreninilo. Polovica stol. Je bila najmočnejša. Najbolj je ustrezala naši družbeni strukturi in Krek je najboljše priredil slov. stvarnosti. Katoliški – socialni nauk je vplival tudi na PROTESTANTE, z modernim fenomenom delavstva so protestanti začeli »zaostajati«; prej v

LIBERALIZMU & SOCIALIZMU so prednjačili. Katoliško – socialističnemu nauku so začeli praviti krščansko – socialni nauk!; začetek tega nauka je v krščanstvu, pri PAPEŠKI ENCIKLIKI; Efekt – dolgoročen, še vedno v veljavi; kršč. – soc. nauk – del neokonservativizma; razlikuje se od liberalnega; človek – središče, merilo vseh stvari; družbena pogodba velja, mora se dopoljevati, ENAKOST, BRATSTVO, SVOBODA + PREMOŽENJSKA ENAKOST. Kršč. Soc. se od drugih soc. razlikujejo samo po njihovem svetovnem nazivu

→ **SOC. – KRŠČANSKA DOKTRINA PO 2. SVET. VOJNI:** vplivi MAGNE CARTE & RERUM NOVARUM; nekatere prvine v doktrini konzervativne, po 2. svet. Voj. Hoče biti sodobna; sodoben razvoj; socialna vprašanja: delo/kapital, ljudska demokracija, razvoj TU IMA CERKEV MODERNE POGLEDE. **1931:** zadnja izreka kat. cer. o socialni politiki: gosp. Kriza v Nem, prihaja nacizem, fašizem že star 20 let, porast socialne dinamike, polit. lib. demokracija propada, desne stranke pridejo na oblast, s porastom levi in desni ekstrem, cerkev razvija korporativizem, dogovarjanje med delodajalci in delojemalci, kot recept izhoda – KORPORATIVIZEM, popolno LIBERALNO – svob. liberalizem – gospodarstvo nasproti korporativizmu. → 2 stvari, ki sta povzročili nsprotovanja: * dogmatsko obsojeni liberalizem (dr. pogodba) * socializem ne samo marksizem. TI 2 STVARI CERKEV ZAVRNE V ENCIKLIKI Quadragesimo anno; zato liberalci in socialisti nasprotujejo tej encikliki; nevtralna & neideološka znanost, vrez svetovnega nadzora; okrožnica in kar je v njej lahko danes ocenimo, da ni tako slabo; po 2. svet. Vojni je v marsikateri državi na socialni ravni – njene prvine; pomen enciklik med 2. vojno – boj ZOPER FAŠIZEM, kar je povzročilo razkol; 1. LEVICA – demokrati, socialisti; 2. DESNICA – konservativci (desnica) * demokrat. del (protifašisti); po l **1945** se katolike ne more vse na desno prestavit

→ **1944:** BOŽIČNA POSLANICA: v kateri Papež reče po osvoboditvi Italije (razen S), da je tudi DEMOKRAC. vrednota, ki jo je potrebno braniti; zato posvojijo ime KRŠČANSKE DEMOKRATSKE STRANKE; v bistvu socialne, ažurirana, dem.; dali so idejo za Evropsko gosp. skup; participacija pri izgradnji dem. EU; po 2. svet. Vojni dobi večina evropskih držav nove USTAVE; demokratične ustave, socialna skrb, varnost, pravica do dela, veroizpovedi; Vatikan in krščanska demokracija sta v takem duhu izdajala ENCIKLIKE; po 2. svet. Vojni in Papežu Piju XII. – njegov naslednik (1961) Papež Janez XXIII. SOCIALISTIČNO USMERJEN; 2. VATIKANSKI KONCIL: papež izda encikliko; govori veliko o cerkvi in ateistih, polovico enciklike povzema RERUM NOVARUM in QUADRAGESIMO ANNO, ki je bolj demokratično usmerjen; ostali del govori o SOCIALIZMU. Imenuje se **mater et magistra**; je zelo LIBERALNA; cerkveni zakon čez 2 leti sprejme osnove za novo deklaracijo; USTAVA O VLOGI CERKVE V SODOB. SVETU → **1965:** DRUŽBENI NAUK CERKVE (knj.): postane konstitucija, osrednji nauk 2. vatikanskega zbora; največ pozornosti je ta enciklika dobila v laičnih krogih; tu se cerkev srečuje s sodobnim svetom; v centru je človek in kar je povezano z njim; beseda PASTORALNA – potrjuje njeno vpetost v čas; kako urediti gosp. & polit. ž., s tem se ukvarja pastoralna institucija (KONSTITUCIJA), očitajo ji optimizem, govori o razlikah med ljudmi.

AGGIORNAMENTO – od 60-ih let se cerkev poizkuša soočiti z modernim svetom, da se sama POSODOBI. * Papež Janez XXIII. Izredno liberalen, politično & socialno zelo

napreden. * nadaljeval je z okrožnicami * iskal je boljše pogoje malega človeka * stoji na stališču DELA, ne pa KAPITALA * delo skuša teološko izraziti → **1. okrožnica**: bila izdana v času, ko je pol Evrope bilo v nekem kvazisocializmu, kar je vplivalo na Papeža (Poljak) – izhajal iz evropske demokratične paradigme. Hotel jo je izdati **15. maja 1981**, vendar je pred izidom doživel atentat, tako da enciklike ni mogel podpisati. → **9/1981**: KAKO SE DELO KAŽE izid enciklike – ovrednotenje dela, zadnja enciklika v času delitve sveta **1991**: 100 let po RERUM NOVARUM VZH. EVR. Sprejme demokracijo ZAH.

→ **NOVI ČAS**:Z → čas velike ofenzive 1991; premočna doktrina – NEOKAPITALIZMA (Regan, Thatcher, Major) – KONZERVAT. KRŠČ. STRANKA – nem – v FR (Mitterand); velika moč KAPITALA proti propadu KOMUNIZMA, ki se je sesul od znotraj, ker ni bil demokrat., ne teh. inovativen; CENTESIMUS ANNUS (J.P.II): *zaščita del. pravic * širjenje demokracije. Vatikan je l. 1991 zelo koristno deloval glede slo. osvoboditve in osamosvojitve. Vatikan ima velik vpliv na it. politiko, ki pa do Slovencev ni naklonjena: enciklika govori o 100 let odkar je bila izdana 1. enciklika o del. Vpraš.; govori o pozitivnih dosežkih glede vprašanja o delu; o izgraditvi SOCIALDEMOKRACIJE, o razdvojenosti delavca danes, o razkristijanjevanju delavca, o častnosti dela, kot merila v družbi; krščanska socialna doktrina je danes stara 110 let: med svt. Vojno, v 50. ih letih, Božična poslanica ('44); doktrina sprejema demokracijo, doktrina je pomembna, norma; po 2. svet. Vojni kristijani enakopravno participirajo pri izgradnji DEM; kršč. Dem. Sodelovala pri obe Evropske. Integracije; oblikovala

Evr. Organizacije so oblikovali krščanski demokrati; kršč. dem. Danes (protest/katol); politična sila, ponekod celo na oblasti, v evropskem parlamentu je največ takih

POLITIČNA SOC. DEMOKRACIJA-(Tretja pot-Tony Blair). Ob koncu 19.stol.

pride do razcepa: 1. **demokratično**

2. **ultrarevolucionarstvo** (končna verzija je ruska komponenta-bolj.)

zato

-organizacijski razcep:

1. **komunistični pol,**

2. **socialdemokratski pol** (sprejema: evolutivno naravo kapitala;-reformna pot. Šele hiter razmak družbe, vitalnost demokracije se ohrani.Samo na robu ev. kontinenta. Prava demokracija se hrani samo na Britanskem otočju in v Ameriki. Drugje je zmagal vzhodni-boljš. in fašistični → vendar dem. vseeno pride ven kot vitalna sila.)

Soc. dem. ima zaslugo pri širjenju soc. zavarovanja, soc. država, materialne dobrine. Soc. država je v veliki meri zasluga socialdemokr. (poudarjanje individualnih čl. pravic). V taki klimi se ob soc. dem. naredi še en evolutivni prag: l. 59 v Nemčiji na kongresu se sprejme Bernsteinove točke (vse). Takšna soc. dem., ki začne počasi opuščati ima delavska stranka (prej soc. del. stranka). Konec 60.l., začetek 70. se imenuje samo še soc. internacionala. začne se odpirati tudi drugim slojem ne samo delavskim. (E. Kardelj – l. 73. še vedno reče, da bi predlagal delavski razred kot glavni motor, ki vleče naprej → tovarniške delavce → to je bil drugidejni pristop – boljš. pristop).

Soc. dem. stranka je stranka delojemalcev (tudi učitelji, inženirji – vsi). Stranka produktivnega ustvarjalnega dela → to ime stranke je najboljše. S soc. dem. je v koncu 60. let zlasti pa v 70. letih zabeležila neverjeten pol. prostor, bila je na momente tudi večinska stranka v Evropi. Družbeno-politično idejno je bila najbolj razgibana. Nemška soc. dem. → ko se kažejo že trendi hitrega tehnološkega izvora → se razvija komisija za osnovne vrednote (programska). Ta komisija je vključevala številne znanstvenike, sindikalne aktiviste, sociologe, ekonomiste, ... Pozicija delovnega človeka v moderni/postmoderni družbi, vprašanje soc. suverenosti, vpr. razvitosti sever-jug. Komisija je po 16. l. izdala nov program, preden je prišlo do združitve Nemčije → vse stvari ki so bile notri zapisane so se do danes spremenile. Danes se soc. dem. srečuje z novostmi proti tistimi pred 100 leti.

Kominterni: v Varšavi 46/47 l. ustanovljen konformbiro, informacijski biro. Komunizem po l. 63 ni več funkcioniral, ker se je razdelil na dve krili: 1. kitajskega; 2. ruskega in kubanskega.

Soc. dem. po dveh desetletjih pride do neoliberalizma (skrajno razsvetljenska pol. predstava).

Soc. dem. se znajde v novi situaciji. V Nemčiji je izgubila okrajne volitve (v 90 in 94 l. so spet pričakovali, da bodo dobili). Soc. dem. ni imela velike osebnosti, ki pa je bila pri volitvah v Nemčiji zelo pomembna.

V V.B. se je pojavil novi razmislek glede soc. dem. Ni nikoli bila revolucionarna, marksizem je bil le obdobje.

Zadnja l. 20. stol. /1999 pride na londonski šoli za ekon. in pol. vede izdana knjiga: Tretja pot. L. 97 na volitvah pridejo po dolgih letih na oblast laburisti z novim voditeljem – Tony Blair. Ta sloj se imenuje nov srednji sloj-izobraženstvo. Soc. dem. je bila vedno ožigosana, zato začne Blair brenkat na osebno svobodo, država bo pomagala soc. šibkim. Vendar Blair reče, da naj nauči ljudi, da sami poskrbijo zase. Poskrbel je za privatizacijo, poddržavljenje. Večina železnic je privatiziranih. Blair je poudaril osnovno vrednoto: obramba individualnih svoboščin in civilna družba.

Država ne sme braniti čl. individualne svoboščine. Tehnološke inovacije, odprtost v svet, čim bolj enaka štartna pozicija za vse. Lukšič: Blairova tretja pot → išče nove odgovore na vsa vprašanja; je brez naravnega sovražnika, zato je ideologija brez ideologije. Na Blairovi strani so predvsem mladi. Blair je ugotovil, da je največ volilcev na sredini. tretja

pot se uvršča med neoliberalizem in staro soc. dem. Bernstein je tretjo pot imenoval za pot med soc. dem., liberalizmom in marksizmom.

OKROŽNICA RERUM NOVARUM – NOVE STRARI: - Papež Leon XIII;

Okrožnica razloži in osmisli razlike v družbi, ki nastajajo zaradi raznolikosti ljudi, ustvarjajo pa tudi pestrost dr. življenja. Okrožnica spodbuja k sodelovanju na osnovi pravičnosti in ljubezni, ki ju zahteva krščanski nauk. Cerkev spodbuja in samoustanavlja dobrodelne ustanove, ki dopolnjujejo z ljubeznijo, česar ne uredi pravičnost.

Državna glavna naloga je ureditev primerne zakonodaje, ki pa mora upoštevati naravne enote (osebo, družino). Skrbi naj za njihovo samostojnost, za njihove pravice in naj upošteva tudi njihove medsebojne razlike. Zavarovati mora osebno lastnino in zakonsko urediti delovne pogoje. Zagotovi naj spoštovanje človekovega dostojanstva in enakosti, ki temelji v Bogu, ter varstvo telesnih in duhovnih dobrin delavca, še posebej pravično plačo in lastnino.

Delavske in delodajalske organizacije so upravičene in potrebne. Skrbijo naj za konkretno urejevanje razmer in si prizadevajo za spravo sprtih slojev. Okrožnica obsoja poskuse izrabljanja bednega stnja za družbene prevrate, podpira pa združevanje. Okrožnica poziva vse pristojne in posebno vse udeležence v teh procesih k odgovornosti in sodelovanju.

OKROŽNICA QUADRAGESIMO ANNO – OB ŠTIRIDESETLETNICI: Papež Pij XI;

Okrožnica Pija XI QA je pisana v času prve velike krize ind. razvoja, krepitve svet. imperializma in nastanka prve komunistične države.

Okrožnica QA najprej povzame razmere, v katerih je nastala okrožnica RN in ugotavlja, kaj so po njenem izidu storili cerkev, država, delodajalci in delavci. Začeli so s soc. tečaji, kot so jih pri nas organizirali Krek in naslednjiki. Del. društva so okrepila zavest delavcem in pripomogla k zaščiti njihovega položaja.

Države so poskrbele za zakonodajo, za pravičnejši dr. red, še posebej so zaščitile svoje najvednejše državljane. razvilo se je posebno območno delavsko pravo. Delavci sami so v društvih uveljavili svojo pravico, razvila so se tudi mešana društva delodajalcev in delavcev. Okrožnica RN se je, po Pijevih besedah, izkazala kot Magna Charta družbenega reda.

Papež znova poudari pomen zasebne lastnine, treba pa je razlikovati med pravico do lastnine in njeno porabo. Pij XI se ogradi tako od individualizma kot od socializma, poudari pa nalogo države da lastnino zaščiti.

Treba je najti vzajemen odnos dela in kapitala. ne sme se uničiti kapitala, ni pa dovoljeno izkoristiti delavcev za rast kapitalnega dobička.

MATER ET MAGISTRA – MATI IN UČITELJICA: Papež Janez XXIII;

Naloga cerkve MM je oznanjati družbeni nauk in v družbi pričevati zanj. Po smernicah RN je poslanstvo cerkve pomagati posebno ubogim in zatiranim. Papež najprej predstavi pomembne točke družbenega nauka od Leonove okrožnice dalje in opozori na dopolnitve Pija XI in Pija XII v QA in v Radijskem govoru ob 50. letnici RN. Predstavi bistvene poglede katoliškega nauka glede zemeljskih dobrin, dela in družine. Državljanj morajo biti udeleženi pri sooblikovanju skupnega dobrega. Papež zahteva pravičnost pri lačevanju in opozarja na razkošje bogatih, medtem ko imajo reveži premalo za preživetje. Treba je vskladiti razvoj po celem svetu. Okrožnica govori o socialni razsežnosti lastnine, ki dopolnjuje pravico do zasebne lastnine.

Novi problemi gospodarstva pa je pereče stanje kmetijstva in vprašanje kmetijskih delavcev. Dolžnost bogatih narodov je pomoč onim v omankanju in jim pustiti

napredovanje v razvoju. Naloga cerkve je, da spodbuja kristjane, naj se zavzemajo za pravični družbeni red in ohranjanje čl. dostojanstva in pravic ter posebnosti narodov. Okrožnica poudarja, da ideologije ne upoštevajo celotnega človeka.

LABOREM EXERCENS – O ČLOVEŠKEM DELU: Papež Janez Pavel II:

Okrožnica je bila v načrtu za 90. letnico prve socialne okrožnice RN (maja 1981). Atentat na papeža JP II v Rimu - začetek maja 1981 – je njen izid zadržal do septembra istega leta. JP II je kot nekdanji manualni, kulturni in zlasti intelektualni delavec v njej zbral antropološka in teološka spoznanja, ki jih je priložnostno že izrazil v okrožnici REDEMPTOR KOMINIS ter v številnih nagovorih ljudem.

Gre za antropološko-filozofsko in teološko razmišljanje o delu, njegovem pomenu, o delu kot etični vrednoti. Naslanja se predvsem na Sveto pismo in želi zgraditi na njegovih temeljih teologijo in etiko dela. Vseeno pa iz okrožnice odseva položaj delavcev na vseh celinah sveta. V okrožnici so postavljena nekatera nova izhodišča za vrednotenje človeka in njegovega dela ob prehodu industrijske v poindustrijsko družbo. Čas, v katerem je nastajala okrožnica, ima nekatere značilnosti. Poleg zunanjega sveta in človeka-delavca je tudi delavni proces sam doživel globoke spremembe, ki jih označuje nova tehnologija. Bolj kot zunanji svet je deležen teh sprememb človek sam. V nasprotju z marksizmom, ki je delo razumel kot odločilno ozadje za razredni boj, okrožnica poudarja združevalno in povezovalno naravo in vlogo dela. Človek, ki dela je subjekt dela, njegov uporabnik in njegov cilj. V njem ima svoje opravičilo, dostojanstvo in vrednost. Iz pravičnega vrednotenja človeka in dela izhajajo tudi določene pravice: pravica do dela, pravične plače, pravica do počitka.... Okrožnica LE izhaja iz Svetega pisma bolj kot drugi dokumenti do slej.

CENTESIMUS ANNUS – OB STOLETNICI: Papež Janez Pavel II:

Gre za antropološke in filozofsko-teološke iztočnice katere utemeljenost je potrdil čas. Okrožnica je tesno povezana s svetovnimi družbenimi dogajanjem, zlasti z zatonom realsocialističnega sistema v desetletju pred iztegom drugega tisočletja. Najprej gre za kontinuiteto katoliškega soc. nauka. Analize tedanjih in sedanjih razmer postavljajo v ospredje človeka kot glavni subjekt vseh dogajanj. Aktualnost je druga značilnost okrožnice, prilagodljivost pa tretja. Okrožnica ne obsoja pravilne ali nepravilne izbire v pol., gospodarskem in družbenem življenju, temveč spodbuja in gradi. Okrožnica je arhitektonsko enovit dokument, kljub navidezni različnosti posameznih poglavij.

Drugo poglavje je posvečeno »Novim stvarjem« današnjega časa.

»Leto 1989« je naslov tretjega poglavja. Povezano je z dogajanjem v vzhodni in srednji Evropi.

Najdaljše in najpomembnejše je četrto poglavje, ki govori o privatni lastnini in namenjenosti dobrin vsem ljudem.

V petem poglavju se okrožnica povrne k Leonu XIII in zahtevam po pravni državi.

Zadnje poglavje ima naslov »Človek je pot cerkve«.